

ra egiteko baldintza ezinbesteko bakarra *aurrera egin nahi izate* dela, beste baldintza guztiak aurka egon arren.

Nik ez dut inolako zalantzarik egiten Euskal Kulturaren Garapenaz, proiektu horretan sinisten duen euskaldun kopurua egon badagoelako, eta kopuru urria ez delako. Herri baten kultura, zorionez, ez dute bakarrik *kulturgile ofizialek* egiten. Kulturgileen gain ere (*malgré les intellectuels*), jotzen du aurrera herri baten kulturak.

MARTXELO OTAMENDI

PORROT EGINDAKO IRAGARKIZUNA

Unibertsitatealdiaren lehen herena bukatzen ari dela-eta Leioako kazetaritza-irakasle batek bere gelako ikasleak lantaldetan banatu eta eukarazko komunikabideetara bidali berri ditu inkesta moduko bat egitera. Ohiko galderak egiten dituzte horrelakoetan ikasleek —horixe bera egiten dugu argitaratzeko egiten diren elkarrizketa serioetan «profesionalak» garela uste dugunok, beraz, ez diegu lehen kurtsokoei guk egiten ez dakiguna eskatuko—, baina neri egunotan bizpahiru taldetakoek egin dizkidaten artean bada bat, oraindik behar bezala erantzun eta konpondu gabe daukaguna, asko errepikatzearen poderioz gezur bilakatu dena; gezurra baino gehiago, esan-go nuke, betetzen ari ez den maxima bilakatu dela. Gure burua mailukatzen duen maxima ez egitazkoa.

Gutxi gora-behera horrela formulatu zidaten ikasleek, eta horrela formulatu izan da beti gure artean ere: «*Gero eta gazte euskaldun gehiago ari da ateratzen eskolatik eta unibertsitatetik eta hurrengo hamar urteetan ikaragarri igoko da «Euskaldunon Egunkaria»ren salmenta, ezta?»*. Beste modu batera esanda, gero eta gehiago direla «euskaldun osoaren» ezaugarriak —bizitzaren edozein funtzio (familia, lagunak, ikasketa, aisia, lana eta ezaguera-kultura) euskaraz egiteko gai den eta egin ohi

dituen euskalduna— betetzen dituzten pertsonak eta, ondorioz, euskarazko produktuen, komunikabideak barne, merkatu potentziala handitzen ari dela.

Beti ulertu izan dut, galdera hau eskura jarri didatenean, galdera egiten ari diren urtean irten direla aurreneko aldiz gazteak euskaldun eskolatik, alegia, galdera egin aurreko urteetan ez dela, kopuru adierazgarrian, gazte euskaldunik atera eskoletatik, eta hori ez da egia. Azken hamar urte honetan milaka gazte euskaldun irten dira eskoletatik, milaka gazte sartu dira merkatu potentzial horretan eta, duela hamabost urte egindako iragarkizunaren porrota da ondorengoa, euskarazko komunikabideen «audientzia» ez da proportzio horretan igo, ezta gutxiagorik ere. «Orain ez», esaten genuen laurogeigarren urtean, «*baina ikusiko duzue hemendik hamabost urtera, eskoletan dabiltzan gazte hauek guztiak hogeita bost urte betetzen dituztenean, nola igoko diren aldizkari hauen guztien salmentak*». Salmentak ez dira proportzio horretan igo, eta pozik zer edo zer igo direnean.

Baina ez dugu asmatu, ez iragarkizunean ezta iragarkizuna bete zedin bidea prestatzen ere. Ez dugu asmatu ez komunikabideetan ibili garenok (etxetik hastea komeni da horrelakoetan...), ezta ere «komunikabide-politika» diseinatzeko ardua eduki dutenek (...beste ere errua bota ahal izateko), azken hauek, batik bat «kontrolatzen ez dena itozteko politika» praktikatu dutelako. Bizirauneko politika eraman behar izan dugu komunikabideetan. Ahalik eta azkarren ekin beharreko eztabaida da iragarkizun hura bete ez izanaren arrazoiak topatzeko eta haien gainean jarduteko. Zergatik ez dira gazteak, espero genuen proportzioan, merkatura sartu? Zer garrantzi (alegia, zer erantzukizun dugun produktugileok) du egiten dugun produktuaren kalitateak, homologarritasunak eta interesak? Aski al da, eskaintza aldetik, horren gainezka dagoen merkatan produktu txukun/on egitearekin, ala erdaretan datozen komunikabideek osatzen duten maremotoari aurre egiteko beste era bateko bitartekoak (ez orain arte bezala, bigarren eskuko surf taula batekin), promozioa eta abar kasu, jarri behar ditugu lanean? Egiten duguna baino hobeto egin ahal de-

zakegu? Zenbat hobeto, nola, zein bitartekorekin, zein baldintzatan?

Kontua da *Marca* dela, seguraski, Hego Euskal Herriko mutil euskaldunen artean gehien irakurtzen den egunerokoa. Hori da ahaztu behar ez dugun errealitate gordina. Ez dugu nazio proiekturik aurrera aterako komunikabide sendo eta indartsuetan oinarrituta ez badago, hortaz, asko dugu jokoan hurrengo urteotan «komunikabide politika» diseinatu eta erabakitzerakoan. Kasu!!

ERREPASOA KOMUNIKABIDEEI

TVEk Euskal Herrian dituen antenek ez digute poztasunerako arrazoirik txikiena ere eman. Euskarari batere kasurik egin gabe segitzen dute, abertzale, euskaldun eta euskaltzale gehienek indiferentziarekin. Kalterako indiferentzia ez-eraginkorra, nereustez. Ez gara hauekin sartzen eta haiek eroso haienean. Erosoegi ari dira lanean herri honetako hizkuntz egoerari kasurik egin gabe, eta hori luxua da gurean. Saio batzuk, zenbait okupazio eta ekin parlamentario, izan ziren duela urte batzuk, baina geroztik ez dugu ezer egin. Eskoletan «aprobado orokorra» izaten zen bezala, honetan «kate orokorra» jarri beharko diogu geure buruari, etxetik hasita.

ETBn, berriz, diru-eskasia da behin eta berriro denek aipatzen dutena, etxearen edozein solairutan daudela ere (solairuek askotan aginte-maila adierazten dute komunikabideetan; nere fihazioa izango da baina jefeak komunikabide askotan «goiko solairuan» egoten dira). *Goenkale* telesailaren kontsolidazio urtea izan da. Apustu latza egin zuen ETBk telesail hura 94ko udazkenean martxan jarri zuenean. Egunerokoa izateko ez egileek ezta ETBko kudeatzaileek ere espero ez zuten audientzia-maila lortu zuen eta azken urteotan ETBk telesailen alorrean egin duen inbertsioaren ondorengo uzta izan da. Lehenagotik ere egin zituen *Bi ta bat* eta *Beni eta Marini* bezalako lan arrakastatsuak, baina egunerokoa erronka handia izan zen eta ondo aterra zaio. Ni, denok daukagu aktore frustatu bat barruan, akto-rengatik pozten naiz batik bat. Bazen garaia ordurarte ia inork

ezagutzen ez zituen aktoreak kalera atera eta, jendeak ezagutzen dituelako, pauso bat eman ezinik ibiltzeko. Duela urte batzuk kale berean nor bere espaloitik Bertin Osborne eta Kontxu Odriozola paseatzen ibili eta denak kantari espaniarraren espaloiri begira geratuko ziren; orain, ordea, denak ez bada asko aktorearekin hasiko dira hizketan. Horretan, ez ahaztu nazioa horrela ere egiten dela, dexente irabazi dugu azken urteotan.

Euskarazko kateak ez du askoz gehiago eman. Zine-programazio txukun bat arrakastaren garantia izaten da kate estandarretan. Euskarazko kateak ez du oraindik asignatura hori gainditu eta ematen du deialdiak agortzen ari zaizkiola. Nere ustez euskarazko bertsoan ematen diren filmeen arrakasta ezak ETB gainditzen duen arazoa da, dela bikoizketa dela belaulaldi oso batek ez duela sinesten produktu horretan. Ikusi bestela EZA (Euskara Zinema Aretoetara) proiektuari zenbat ari zaion kostatzen aurrera ateratzea.

Platoko ikuskizunena da herrenka dabilen beste sail bat. *Goraintzi* saioak ez du udazkeneko parrilan segitu eta oraingo programazioan ez dago platoko magazine handirik. Bazkalondoan *Euskadi Gaztea* gazteentzako saioa jarri dute. Ikusi egin beharko da.

Toshackek, Realeko entrenatzaile zela, tribunatik ikusten zituena partiduak noiz edo noiz, jokoaren eta taldearen ibileraren beste ikuspegi bat hartzen zuelakoan. Nola ulertu behar da gaztelerazko katean Callejarekin ez segitzea? Klabe telebisibohutsean? Klabe politikoan? Euskal Herriko tribunaren azken lerrora igota bakarrik ikus litekeen xake partida luze baten mugimendua izan al zen? Denborak argitu beharko digu. Kate honetan Euskal Herriarekin zer ikusirik ez daukaten programen kopurua murriztu egin da duela zenbait urte, FORTA zela-eta, zeudenekin alderatuta. Horretan ere irabazi egin da.

EITBren barruan dagoen Euskadi Irratian sendotu egin da *Goizean behin* saioaren lehen zatiaren alderdi informatiboa. Azaleko begiratu emanda badirudi albistegiak, oro har, indartu egin direla; gainontzeko programazioan aurreko urtearen bitartetik segitzen du.

Ez dezagun ahaztu bai bitartekoei eta baldintzei dagokienez EITB euskarazko komunikabideen «aristokrazia» dela eta besteak harekin alderatu nahi izatea espejismo hutsa dela.

Euskarriztat papera duten komunikabideetara etorrita, hainbat urtez pentsamendua, gogoeta eta eztabaida politikoa landu dituen *Larrun* aldizkariaren desagerketaren notizia txarra daukagu. Dena ez da, ordea, mingotsa. *Herria*-k 85 urte bete ditu, *Elhuyar*-ek 100 ale eta herri-aldizkarien ospakizunak hasi dira bata bestearen atzetik. Batean urteak direlako eta bestean, berriz, ez dakit zenbatgarren zenbakia.

Euskaldunon Egunkaria-k kanpainako «azala eta mamia» leloa betez kolorea sartu du lehen orrian, azkenean eta publizitatean, eta honekin batera maketazioa aldatu eta, sektore berezituarekin pentsatutako gehigarriak osatuz, orri kopurua handitu. Ez naiz ni pertsonarik egokiena, lotsarengatik besterik ez bada ere, *Egunkaria*-z idazteko eta aldaketa horiek *Egunkaria*-ren bizitzan —bost urte ez dira ezer gure ondokoekin alderatuta— esan nahi dutena aztertzeke, baina garbi dago sekulan egin duen aldaketarik osoena izan dela eta, eskuetan ditugun datuen arabera, merkatuak estimatu dituela aldaketa horiek.

Aurtengoa euskal prentsarentzat *trantsizio urtea* izan dela esaten badut, bakarren batek Donostiako Zinemaldiaz ari naitzela pentsatuko du, izan ere *trantsizioan*, eta euskal filmerik gabe, segitzen baitu urtez urte. Azken orduko sugerentzia bat, lagun batek emana. Zergatik esan behar dugu euskaraz idazten/hitz egiten ari garela «euskal prentsa», «euskal literatura», «euskal zinea» eta abar? Ez al gara, honez gero, ulergarritasun-heldutasunera iritsi, euskaraz ari garenean batik bat, nahikoa dela «prentsa/literatura/zinea» esatea «euskal prentsa/literaturaz/zineaz» ari garenean. Ez da txarra lagun batek doan eman izana izateko.